

վսեմութեան յանուն համայն աշակերտաց, և ընդհանուր ծախսահարութեամբ ողորդեցաւ Ալեքսէֆէնտի անունը, Նորին վեհափառութեան Սուլթան Ապտիւլ Ազիզ կայսեր, և իւր իմաստուն Մեծ. եպարքոս Միտհաթ բաշայի անուններէն վերջը: Գաղղիէն ուղերձին Հայերէն օրինակը Մասիսին զրկուեցաւ:

Այս ուղերձաց ի պատասխանի Նորին վսեմութիւնն իր մեծ գոհունակութիւնն յայտնեց ազնուութեամբ յարեւոյթ թէ իր արժանիքէն վեր էին այս բաները: Յետոյ կանչեց աշակերտներէն մէկ քանին, անոնց գաղղիէնէն ու տաճկերէնն աչքէ անցուց, վարժարանին մէջ աւանդուած ուսումներն հարցուց, քաջաբերեց վարժապետներն ու աշակերտներն, և պէտք եղած զբանքն ու Տաճկերէնի հմուտ դասատու մի բերել խոստացաւ:

Նորին վսեմութիւնն երգոց և յընծու թեան ճանխուր մէջէն վարժարանէն ելնելով անմիջապէս եկեղեցին տաքէ անցուց, և անտի խորհրդարանը գնալով թաղա, խորհրդոյ անդամոց յարգանքներն ընկալաւ, պատուիրեց անոնց միաբան սիրով գործել յօգուտ հասարակաց և Տէրութեան, ուղեց իմանալ կարգադրելու բաները, և բոսնոցա բաղձանաց, և գիւղիս մեծութիւնն ու բազմամարդութիւնն ալ նկատելով խոստացաւ հոս Միտհաթիւն մի հաստատել, որպէս զի այդ առթիւ Պէլէտիլի ճիւղ մ'ալ հոս գտնուելով փողոցներուն մարքութեանն ու լայնութեանը հոգ տարուի: Հոս կարծեմ աւելորդ չէ յիշել թէ մինչև ցարդ Պաղչէնիկէն պէլէտիլի վերաբերեալ տուրքը կառուէր, առանց երբէք հասարակաց շինութեան վերաբերեալ բաներուն ոչ զննելու: Կը լսեմք թէ Նորին վսեմութիւնը Պաղչէնիկի ապրուստը դժուարացնող ճամբաներն ալ ներկատուութեան պիտի առնու և շինութեան հոգ տանի, մինչդեռ իւր նախորդներուն բնաւ հոգը չէր, թէ և և Պաղչէնիկ, ամեն բան հաշուելով, տարեկան 600.000 դուրուշի չափ տուրք կը տայր Տէրութեան և կը տայ:

Վսեմ. Միտհաթըրքէն Հայոց խորհրդարանէն ելնելով Պաթօլիկ և Բողոքական ազգայնոց փոխադարձ այցելութեան զննոց իրենց ազօթարաններուն մէջ. Նոյնպէս մէկ երկու երեւելի տեղեր, թէ թաղ, խորհուրդն և թէ ժողովուրդն վախճանեցան որ գիշերն իրենց հիւր լինի, բայց Նորին վսեմութիւնն քիչ ատենէն գալ խոստանալով ժամը 11ին մեկնեցաւ գիւղէս խառն բազմութենէ մը յուղարկեալ:

... Խմբագիր, ներքիցէք որ հոս քանի մի տող ևս յաւելցնեմ, և կրկնեմ ներքիցի տաճկերէն ուղերձին սա իմաստը թէ Պաղչէնիկ իր երկու ժամու չափ մօտաւորութեամբ, 6000ի մօտ բնակչոքն և իւր մեծագումար տուրքովն հանդերձ ցարդ կառավարելի մը այցելութիւնն բնութեամբ չէր: Իսկ վարժարանին դալով այդ, միւթէսարըքի մը համար ուշադրութեան և սցեկութեան արժանի բան մը սեպուած չէր: Ուշադիր ընկերոջը հոս յայտնի կը տեսնէ այն մեծ տարբերութիւնը, որ կայ ընդ մէջ լուսաւորեալ կառավարչի մի և անոնց մէջ որք անարժանաւոր ուղիղիս փախուկ պաշտօնները գրաւած են: Վսեմ. Ալեքսէֆէնտի ոչ միայն կը վստիայ աւաջին անգամ այցելութիւն տալ Պաղչէնիկի, այլ ուղղակի վարժարան կը դիմէ զայն ամեն բանէ նախապատիւ համարելով

և ապա իւր ուշադրութիւնը ուրիշ անբու կը տայ: Ահա հոս կը կայանան սոյն պաշտօնէին բոլոր արժանիքն ու իր պաշտօնին ունեցած յարմարութիւնը. զի երկրին պաշտօնեայք մինչև որ լոյսը չտեսնէ, մինչև որ ժողովրդեան նիւթական և իմացական յառաջդիմութեանը չնպաստեն, անարժան են հասարակաց պաշտօն վարելու:

Առ այժմ՝ այսպիսի բաւական համարելով նամակ կը վերջացնեմ այնու յուսով թէ Նորին վսեմութիւնն Ալեքսէֆէնտի, իր գեղեցիկ ընթացքէն, և գեղեցիկ խոստանալէն յետոյ, իր գեղեցիկ գործերովն առիթ պիտի տայ մեզ իւր վրայ ուրիշ անգամ արժանաւոր գովեստով խօսելու:

Գ. Մ. Շիրինեան

Սաստիկութիւն էֆէնտիմ հազրէթլէրի Համիդ ու սէնա օլուսն պարիէ, պուկիւն էսէրի զայիլ օլմայաճագ պիր մէսէրլէթլայալ յուլթիէ նայիլ օլուսն:

Պուկիւն է յետմը մատուտէի մէսէրլէթլէրի վէ իւրաքանչիւր օլմագ իւրը գալպլէրիմիդէ վէ քիւթիւպին մախսուտէի միլիլէմիդտէ գայտ օլուսնագլէ սէգա տըր:

Պուրաճէ միսիլի նամէսպուք օլուսն անճագ արգուլէտիլիմիդ չէրէֆի, պուկիւն, էֆէնտիմիդին գարիլէմիդ թէշլիթ վէ զիլարէթ պուսուրմաճը իլէ բայէլ այն կէտմէքտէյիզ, Հագգ թաւալէ հազրէթլէրի, չէվթէթլիւ փատիլ շահրէթլէրի քէնմէզ էօմի իհսան իլլէյէ, Սիդ էֆէնտիմիդ կիպի քի վաթան ուղուստա ֆէտայի նէֆս իլլէ միւլ չէրլէթ օլան զէվթիմտէն պիրի, սիդ էֆէնտիմիդ կիպի քէտմէ ինտիմտէ հէր խուսուստա մալիւմաթ վէ քէմալէթլէրի մէշուր, վէ մէգպուլ օլուսնգլարը թէպը փաք վէ խալիսէթլէրի իլէ մէվսուֆ պիր զաթը մաալիմ սըֆաթը սանճաղմըդա պախլ վէ նայիլ պուսուրտուլար:

Պինայէնայէյհ հէյէթի սապըգալէրի հաթրմըդա կէթիլտիքճէ թէհալիւր վէ թէֆէքքիւր իթտիքճէ տուա վէ սէնալէրիմիդին թէքքիւրիլինէ մէգպուր օլմագտէյիզ. զիրա գարիլէմիդ ումուճէհալիսի միլլէթի իլմէնիանտէն վէ ալթը պինէ գարիպ սէքէնէ, վէ ալթը եիւր գուրուշ վարիտաթը սէնիլէի հալիլ վէ միւթէէտտի ճէսաթթլիլէ պիր մահալը վէ իզմիտ քիւրսիլ իլմաթը իթի իլլ սաթթ մէսաֆէսի օլուսնու հալտէ, չիմտիլէ գատար էսալաթըրքտան պիրիլին պուրտյէ գատմ պատըրը կէօրիլմէտի, ահալիսին հալինի խոտ պէ խոտ թահգիզ վէ իսթիֆուար, վէ բէտէրանէ նասիհթլէրի իլէ թաթիպ վէ էյիլիլէ թէշլիթ վէ նիլգաթ մէվզուանըն ինրա օլուսն օլմաթըրքը թահգիզ, վէ տիւնեանըն մանէվի վէ մատտի իլէրուլէ մէսինէ վէ ինսանը ինսան իթմէկէ պիր թանէհիք պայիս վէ էսաս մէքթէպլէր օլուսնուստան, պու վէսիլէ իլլէ մէքթէպը անհրաճմիդէ պիր զիլարէթ էսիլլէրի մէշուլթ տէյիլ տիր: Պու սէպէպտէն, էֆէնտիմիդին թէշլիթ պուսուրմաճը ճիւմէն ահալիմիդէ մուսիպի իթթիլիսար վէ թէսէլլիսթ օլմագ իլլէ շիւքրանիլէթիմիզլի պիր թաթիլ իթաւտէսի խուսուսնտէ գալէմ վէ լիսանէ անհիգ պուսուստուղուսնուլ իթիլաթ վէ թէքիլնաթ իլլին, պիր թաթըմ լուլաթը միւթէնէվիս տէքիլնտէն ինթիլնապ, վէ խասսէթէն թէշէքքիւրիմիդի խաքիլայիլ ալիլէրինէ թագտիմէ ինթիլնապ, վէ ինչալլան տէֆայի սալիլէտէ թէշլիթլէրի իլլէ ումուճ սէ:

քէնէյի մէսէրլէթլէ մալմալ պուրուլմաճը նիւաղը իլլէ իթթիլի:

Ճէնապը Հագգ տէն վէիլ իլլ նիլմէթ փատիլաճըդ էֆէնտիմիզլի սէրիլը սալթանաթը սէնիլէրէնտէ թուլ միւլտէթ տէվամէլիլ իլլէ գաթը հազրէթի վաթանէրլէր սատրագամիլէրինի վէ վիւքէլայի ֆիլիսամ հագարաթը վէ հէնուլ նայիլլէթիլ իլլէ միւթէթիլ օլուսնուսնուլ գաթը ալիլ հազրէթի միւթէսարքիլէրինի քէտէրտէն մէսուն վէ հէր ճիհէթլէ մուվաֆադիլէթ պուսուրմալէրինի թէմէնիլ իտէրիլ:

Պաղչէնիկ 6 օգոստոս 1872

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՌԵՍԻԴԵՆՏ ԵՒ ՀԱՆՐԱՅԻՍ ՊԱՐԳԵՆԻԱՐԵՆԻԱՆ

ԺԱՌԱՅԳԱՌՈՐԱՅ ՎԱՐՃԱՐԱՆԻ Ս. ԱԹՈՌՈՅՍ Անցեալ ամսոյ 15 էն սկսեալ մինչև 30 Ս. Աթոռոյս ժառանգաւորաց վարժարանի տարեկան հարցաքննութիւնը տեղի ունեցաւ, ուր իւրաքանչիւր օր զանազան անձինք ներկայ գտնուելով հարցաքննեցին աշակերտները և մասնաւորապէս Տաճկերէնի քննութեան օրը թահիրաթ միւտիլի Շաքիր էֆէնտիլն ներկայ գտնուեցաւ, որ անձամբ աշակերտներն քննելէն զինիլ իւր գոհունակութիւնը յայտնեց յատուկ ճառախօսութեամբ, զոր ի ստորեւ պիտի ղենեն:

Մենք աշակերտաց տուած պատասխաններուն և յուրուած յաջողակութեանց մասին մեր կողմէն բան մը չենք ըսեր, այլ պարտք կը համարինք ի գիտութիւն ծնողաց և ազգայնոց նոյաբոս հարցաքննական պատասխանատուութեան և բոս աշխատախորութեան ունեցած արժէքներուն յուրաքանչիւր Հանգիսի մէջ ղենել:

Իսկ ամսոյս ճին ի տօնի երանանորհ սրբոց թարգմանչայն մերոյ Սահակայ և Մեսրոպայ զարգեւորաշխուրթեան հանդէսը կատարուեցաւ, ուր բաց ի Ս. Աթոռոյս Ս. Նախագահէն և Արմ. միաբան Հայրերէն՝ ներկայ էին Վսեմ. Սիւրիա փաշային որդին աղուաղարմ Շէֆքէթ պէյ ընկերակցութեամբ մեր համագգի Պ. Պաքալայ Մուրատեան և մի քանի բարձրաստիճան պաշտօնաւորաց:

Հանդէսին մէջ Հայերէն, Տաճկերէն և Գաղղիերէն ճառեր կարդացուեցան և երկու աշակերտք տրամախօսական ձեւով համառօտ տաղաշախութիւն մը արտասանեցին: Հայերէն ճառեր կարդացողներն են Գէորգ Սարգիսեան Արապկերցի, Գարրիլ Պ. Կարապետեան Եգիպտացի, Տաճկերէն կարդացողն էր Պողոս Յակոբեան Չանաք-գալէյի. Իսկ Գաղղիերէն Գէորգ Տ. Յարութեան խմայէլացի: Այս ճառախօսութիւններէն զինի կանխաւ իւրաքանչիւր աշակերտի արժանեաց համեմատ որոշուած մրցանակներն բաշխուեցան և յետոյ Ս. Պատրիարքը ազգու յորդոր մը տրւաւ աշակերտաց և Օգոստոսիս կայսեր կենաց համար բարեմաղթութիւններ ընելով կնքեց հանդէսը:

Եւ չօճուելար. Իլթէ իմթիհանընը, նաղարը մէմ. նունիլէթլէ կէօրիլտիւ: Կիթտիկիլիլ Եօլ գարանըդ տէլիլ տիր. տայիմա րուլէն վէ այաթըլըդ տըր: Պու կիտիլ վէ ըվիլիլիլ, իլէրուստէ մէմուլիլիլ տէն զիլեատէ հէր պիրիլիլիլ մագպուլ վէ մէմուս իտէհէք տիր:

Շիմտի անհրաճէ ճիւմէնիլլէ պիր նասիհթ իթմէկի արգու իթտիմ: Շէօյլէ քի, տիւնեատա էն պէօյլէք նիլմէթին պիրիլնիսի, օգուլուլ Եագմա:

զա չալըլուլ գատր ու հայիլլէթ գաղանճագ տըր, վէ պէօյլիլիլ իթալթ իտուլ, պուլուստուղու տին ու մէգհէպի ճանքնտան աղիլ վէ միւլթէրէմ թուլթուլ տիւնեատա թէմէիլ վէ ըիլթաթ վէ իւրաւատա մագամաթ ալիլէնէ նայիլ օլմագ տըր: Իբիլնիսիլ թէրպիլլէ վէ տիրալլէթ վէ ֆէթանէթ թի միւսէլլէմէնիլ իւզրէ չիմտիլլէ գատար մալիլիլիլ օլմուլ օլմագընտան հիլ պիր չէյաթ քիլլուլ ու զիլլէթ վէ իլիլնիլիլ, վէ մէլմուլ օլան չէյլլէրէնէ քէնտուսիլ վէ նէտէ լիսանքընաւըլըմալ, տայիմա էհիլ իմուլ ֆաղիլլէթ վէ հիւնէր ու մարիլլէթ առհապընէ կիթտիլի Եօլա կիտուլ, մէմուս վէ մագպուլ առեմ օլմագ ֆէվթէլատէ ույիլ վէ հիմմէթ իթմէլի տիր: Պիր առեմ պու Եօլտա տալլաթըր իսէ, հէր հալտէ աղիլ վէ միւլթէրէմ օլուլ:

Իլթէ սիլլէրէ պիր տէ տէլիլիլ գալիլ կէօսթէրէլիլ:

Մուլիլիլիլիլ մէմէքթիլմ Ասիլթանէի սաստէթ տիր. պուրայա էփէյիլլէ ուղագ տըր: Մուլիլիլիլիլ փատիլաճըդ վէլիլ նիլմէթ պիլմիլնէթիլիլ էֆէնտիլիլ հազրէթլէրի սասիլիլտէ, մէմուլիլլէթլէ պու մուլգատտէ մահալլէ կէլտիլ իսէտէ, գաթէն պիլտիլիլ վէ կէօրտիլիլմ Եէր օլմաթըքնտան, վէ իլլէթ իթտիլիլմ պիր առեմ պուլուստաթընտան, հէր նէ գատար մէմուլ օլմուլ, ելինէ գալիլ սալըլըքմ: Էկէրլիլ վագթիլլէ պուլթատա իթտիլիլմ չէյլլէրէ նայիլ օլմաթը օլմալթըմ: Սիլլէրէլիլ վէլիլիլիլմէթ պիլմիլնէթիլիլ վէ սէպէպիլ ֆէյլ ու ըիլթաթըլ օլան Ութուլլէթլէ Բաթիլիլ էֆէնտիլ հազրէթլէրինիլ ֆթթէրլիլ զաթիլլէրիլտէ մէքքիլ օլան գալիլլէ ճաղիլլէ, մուլիլիլիլիլ ճալիլ օլմալ, վէ բաղպլթ պուլլըպալտա պու իմթիլհան մէմուլիլլէ տալլէթ վէ թաստիր իթտիլթմէլտիլ վէ պէլլէրիլ հիլ թանըմալիլ: Պու գապուլ վէ տալլէթիլմ պօրճուլ օլան թէշէքքիլիլ իլլա իտէր վէ ճիւմէնիլլէ թէքքալը մագալ իլլէրիլմ: Ճէնապը Հագգա չիւքիլլէր օլուսն քի Սիլլէր պէօյլէ պիր վէլիլ նիլմէթ վէ էֆէնտիլլէ նայիլ վէ մագհար օլմուլստուլ: Գատր ու գըլմէթիլիլ պիլիլ վէ կիլլէ կիլնտիլլէ փատիլաճ ալէմիլլէնաճ Էֆէնտիլիլ հազրէթլէրինիլ իլլէ ալիլ իտտէթլուան սէրիլիլ սալթանաթ պուլըլմաթընը, վէ Սիլլէրինիլ անալարընը վէ պապալարընըրտան զիլեատէ հուզուր վէ րոտաթըր թէքքլէ Սիլլէր իլլին կիլլէլ նամ գաղանտըրմալ չալըլմագտա պուլուստան միւլալիլլէյհ փաթիլլէ էֆէնտիլ հազրէթլէրինիլ էօմըլ Ալիլլէրիլ պապալա իտուսը գալլ վէ տուա իտիլ, սվագ իպիլիլիլ մէմուլ հիլլէթիլ իլլէնապ Բապալ-Լալլէլիլ հազրէթլէրինիլ թէմէնիլ իտիլ:

Իլթէ ճիւմէնիլլէ մահալլէլիլլէ կէօրտիլիլ մասաթը իթթիլտա վէ ճիլլէ պիլ լուլթիլիլ Բաալա պուրատա պուլուստաթը ճա անիլլանէ, էյիլմ տէյտիլքճէ, արալթը արալթը, ֆէնիլ քիլթապէթի կէօթթիլլէ թէմէնիլ թէմահիլիլ իլլէ իլլէրիլիլիլ տիրալլէթ զաթիլլէ վէ ֆէթանէթիլ միւսէլլէլլէ վէ միւլթէրէմէլլէրինիլլէ հալալէ իլլէ իթթիլիլ իլլէ:

(Սիւն)